

Ronse

Over berg en dal

12 maart 2011

Indien ik me zo omstreeks 850 na Christus naar Ronse zou hebben begeven dan had de vlag er heel anders bij gehangen dan nu. Ik had de hele afstand te voet moeten doen. Hè, kom zeg, te voet! Welja. Of als voerman op een ossenkar. Ik stel me ook voor dat er toen nog geen wegwijzers stonden die de reiziger het wat makkelijker maakten om het gestelde doel te bereiken. Of, indien ze er al stonden, dat ze verkeerd wezen. Inzake slechte en misleidende bewegwijzering hebben we immers een gedegen en lange traditie. Het moet ergens vandaan komen, toch? Dus had ik de weg moeten vragen. Ronse? Niemand had me iets zinnig kunnen zeggen. Wat we nu kennen als de stad Ronse heette toen nog „*Rot-nace*“. Het was daar wellicht niet rotter dan ergens anders maar de geleerden die nu nog over een woordenboek Keltisch - Nederlands beschikken, houden ons voor dat de plaatsnaam afgeleid is van de naam van een riviertje, de Ronne. Dát met het achtervoegsel „*acum*“ erbij moet dan „*een vestiging bij de Ronne*“ betekend hebben. Die rivier moet zeer bescheiden geweest zijn want ze heeft zich volkomen teruggetrokken uit de publieke belangstelling. Bij zoverre dat ze zelfs op de alwetende kaarten van het Nationaal Geografisch Instituut nergens meer te bekennen is. Verdampt, misschien, in de hitte die de wrijvingen op en rond de taalgrens veroorzaken.

Steen en brons

Goed, omtrent 850 kreeg de stad dus een naam die tot ons is doorgedrongen maar toen had ze reeds een hele geschiedenis achter de rug. Vanaf de tijd dat volgens de verhaaltjes de vrouwen bij de haren naar een andere stam werden gesleurd om daar nieuw bloed in te brengen, was er hier in de omtrek reeds menselijke bewoning. Die vrouwen zullen wel steen en been geklaagd hebben. Daarom dat dat tijdsgewricht het „*Steentijdperk*“ heet. Het kan ook zijn omdat toen de lokale Gamma van die tijd enkel stenen werktuigen verkocht. Van het merk „Rock and Pebble“ bijvoorbeeld. Je merkt het dat mijn historisch besef gemarineerd is in Flintstone. Van al dat steengedoe zijn echter wel sporen gevonden in de omgeving van Ronse. Maar pas tijdens het *Neolithicum* is er sprake van een permanente nederzetting. Ze moeten daar niet slecht geboerd hebben want de basis van die samenleving was gebaseerd op landbouw en veeteelt. In 1836 en 1875 werd gegraven in zowat zeventien grafheuvels of tumuli uit de vroege en midden Bronstijd (die liep ongeveer van 2100 tot 1200 voor Christus). Zo vond men toen in twee daarvan urnen met crematieresten in een grafkamer van lokale zandsteen. Gedenk, o mens, dat gij van stof en as zijt en dat men je stof en as zal wedervinden.

Later, lang na de Bronstijd, vonden de jongens uit Rome het hier ook al zo goed dat ze besloten zich hier neder te zetten. Sommige van onze tijdgenoten claimen dat zo goed te weten doordat er fragmenten van een Romeins bouwwerk zijn teruggevonden onder de *Sint-Hermeskerk*. In de tijd dat de stijl van de gebouwen met „*romaans*“ wilde aangesproken worden, werden die fragmenten verwerkt in de gewelven van de *Sint-Hermescrypte*. Er zijn ook Romeinse munten gevonden. De Nationale Bank wilde ze niet meer inwisselen maar archeologen en musea waren er zeer gelukkig mee. Op het einde van de 5e eeuw werden de Romeinen verjaagd door Childerik. Op de akkers stonden toen Romeinverschrikkers die later bekend werden als „*childeriken*“. Zo wordt dus geschiedenis geschreven. Daar waar de Romeinse cultuur de Germaanse bezetting overleefde ontstond de taal-

grens. Et voilà, ze ligt er nog steeds, die taalgrens. Al is die dan tijdens ons eigen aards verblijf door verblinde politici na veel gesjachel op de kaart ingetekend.

Frans en Français

Ik sla even een heleboel eeuwen over. Periodes van oorlog en brandschatting, verandering van overheerser, ongeluk en ziektes. Om min of meer in onze tijd te belanden. Zoals een schone *Vlaamsche Spreuke* het zegt: „*Wie bij de hond slaapt, betrapt zijn vlooi-en*“. Dus met al die Franstalige vlooiën vlakbij moest het wel zo zijn dat Ronse ook als Renaix jeuk kreeg. De maatschappelijke elite van de stad was sedert de 19e eeuw verfranst geraakt. Dat zelfverheven clubje wilde zich immers onderscheiden van het „gewone“ volk. Een taal die door dat klootjesvolk niet of nauwelijks begrepen werd, was daarvoor wel een heel voor de hand liggend middel. Het moest zo wel gebeuren dat de kijk op één en ander bij onderscheiden groepen al eens ernstig verschilde. Laten we zeggen dat de standpunten zich verhardden. Zo kwam daar tijdens de oorlog de Vlaamsgezinde burgemeester Leo Vindevogel op het toneel. Hij heeft veel gedaan om de positie van het Nederlands te versterken. Gezien tegen de achtergrond van de bezetting door de horden van sinistere Adolf was het achteraf niet zo'n gelukkig tijdperk om zich zo te profileren. Er was al snel sprake van collaboratie met de vijand. Dat zal er ongetwijfeld hebben toe bijgedragen dat hij in 1945 ter dood veroordeeld en zelfs geëxecuteerd werd.

Tegenwoordig is Ronse een Vlaamse stad met zogenaamde faciliteiten voor Franstalige inwoners. Dat houdt onder andere in dat zij kunnen eisen in het officiële verkeer in de eigen taal te woord te worden gestaan. In tegenstelling met andere delen van het land is het in Ronse al heel lang heel stil op het front van het taalchauvinisme. Ook in het verder naar Frankrijk gelegen Comines-Komen schijnt dat zo te zijn.

Het sociale weefsel

Reeds vanaf 1250 zat de industrie in de (nog onbekende) lift. Vanaf de 13^e eeuw werd Ronse tot een centrum van de lakenindustrie. Ook al doordat Jan I van Brabant de stad daartoe een privilege had verleend.

Het was deze lakenindustrie en wat die opbracht die de stad in staat stelde om allerlei troebelen en oorlogen te boven te komen. Ronse bleef een textielstad.

Het was een zekere zowel als een twijfelachtige omstandigheid om vooral afhankelijk te

zijn van één industrietak. In het begin dat België als koninkrijk bestond, was zelfs meer dan 55% van de bewoners afhankelijk van de textielindustrie.

Waar wat is, daar komen mensen op af. De bloei in textielnijverheid leidde dan ook tot een groeiende bevolking en welvaart. En dan begon de mechanisatie zich door te zetten. Plots waren er niet zoveel mensen meer nodig om de kas van textielbazen te vullen. Voor velen werd het daar al snel krot en compagnie. Veel inwoners verlieten de stad om in Noord-Frankrijk, daar konden ze nog wel wat semi-sla-ven gebruiken, in de textielnijverheid te werken. Of om elders in Frankrijk in de landbouw te gaan ploeteren. En

Een textielbedrijf dat nog in bedrijf is. Textielveredeling. In een pand uit de tijd van toen.

toch, en toch... De phoenix herrees weer uit zijn as. Vanaf ongeveer 1870 bloeide de textielindustrie weer. Met een tijdelijke stagnatie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Tussen de twee wereldoorlogen in groeide Ronse uit tot het tweede textielcentrum in Vlaanderen. Dit keer niet meer gecentreerd rond linnen maar rond katoen. Et maintenant? Niets meer! Of

toch nagenoeg niets blijft er nog over. „Textiel“ is een besmet woord geworden. Ook al omdat wat wij rond ons lijf hangen niet zelden afkomstig is uit een of andere sweat shop in een ver land waar kinderen als goedkope arbeidskrachten worden misbruikt. De neergang van de textielindustrie begon na de Tweede Wereldoorlog, maar het werd pas echt dramatisch vanaf 1960.

Stille getuigen

Om in Rotnace, Ronse, Renaix te raken moest ik niet urenlang meer tegen de kont van een os aan zitten kijken. Ik kon het in één uur klaren, comfortabel gezeten in een ergonomische zetel van achter het securitglas van het autootje.

Hoe het ook zij, vroeger of nu, om in Ronse te raken moet men zich verlagen. Althans wat zijn hoogte boven de zeespiegel betreft. Dat komt doordat de stad in een keteldal ligt tussen tamelijk hoge *getuigenheuvels*. Die zijn daar al heel lang. Lang voordat er hier mensen verschenen zelfs. Een getuigenheuvel is in Vlaanderen de benaming voor een flinke bult in het landschap met een bepaalde geologische stamboom. Door het blote feit dat die heuvel er ligt, getuigt hij ervan hoe het landschap er heel lang geleden uitzag.

Getuigenheuvels vinden hun oorsprong in de periode van de geschiedenis van de aarde die door geologen het *Laat-Mioceen* wordt genoemd. Toen steeg de zeespiegel flink en zo kwam wat nu Vlaanderen heet helemaal onder water. De zanden die in deze periode zijn afgezet worden de zanden van Diest genoemd (*Diestiaan-zanden*). Naar de stad Diest. Het bijzondere aan dit zand is dat het veel ijzer bevat. Toen de zee na het Mioceen de zaak hier voor bekeken hield en zich definitief terugtrok naar het noorden, kwam dat afgezette zand bloot te liggen. Het ijzer werd roest en daardoor koekte het zand aaneen tot ijzerzandsteen. Dat was uiteraard wat beter bestand tegen de erosie die later optrad. De „harde“ bulten die achterbleven nadat de zachtere zandlagen waren weggespoeld zijn nu de heuvels die het zuiden van Oost-Vlaanderen tot Vlaamse Ardennen maken.

Dat soort heuvels komt niet alleen hier rond Ronse voor maar het is een hele keten die loopt van in het zuiden van West-Vlaanderen (de Kemmelberg en andere), over het zuiden van Oost-Vlaanderen (de Kluisberg bijvoorbeeld) tot aan de heuvels van het Hageland toe.

Katjes in het donker geknepen... heu geknipt... Enfin, zoiets.

De Katjes

Ronse en de omgeving ervan is beslist geen gebied dat ik bij diverse wandelingen nog niet zou verkend hebben. In tegendeel. Minstens één keer per jaar doe ik wel mee aan een wandeling die vanuit de Hermesstad vertrekt. Er zijn ook twee wandelclubs daar. En de omgeving is zo bijzonder dat het zonder meer voor de hand ligt om er meerdere wandelingen op de kalender te zetten. Deze wandeling echter verleende aan degenen die eens flink wilden uitpakken wel de gelegenheid om dat te doen. De langste afstand die op het programma stond was een heftige 60 kilometer! En dat uitgesmeerd over een traject waarop de horizontale hectometers met een lan-

taartje te zoeken zijn. Wie dat exploot tot een goed einde bracht mocht zich verheugen in een T-shirt met „*Die Hard*“ erop gezeefdrukt. Nee, voordat iemands mond te ver openvalt, dat heb ik niet gedaan. Wel de eerst volgende kortere afstand, 35 kilometer. En ik kan het met één woord wel kwalificeren: ZWAAR.

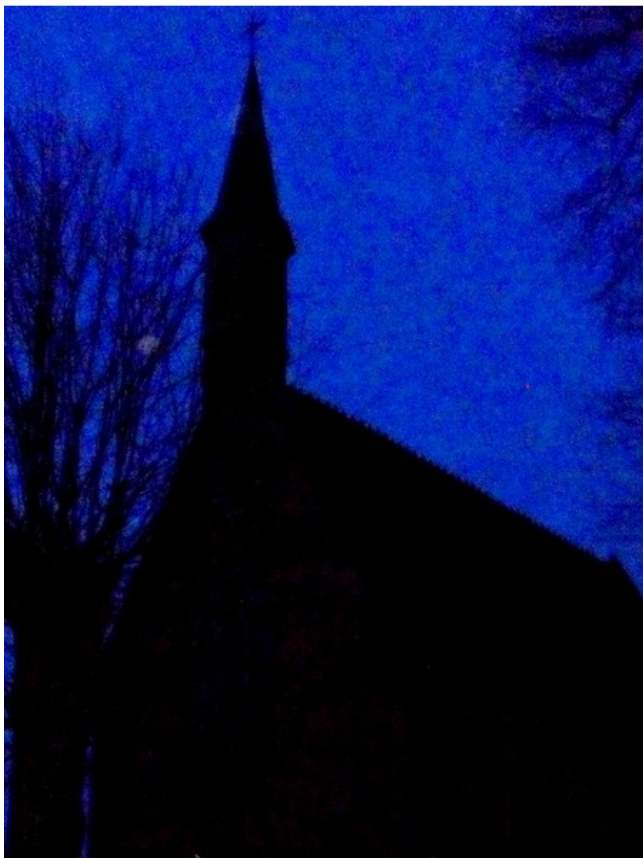
Officieel werd er al van zes uur in de morgen ingeschreven. Wie van ver moest komen kon zelfs op eigen gelegenheid overnachten in de turnzaal van de grote school waar de wandeling vertrok. In elk geval toen ik om twintig voor zes de grote zaal binnentrad waar alles moest beginnen, liep het daar vol met wandelaars en Katjes. Die laatsten waren slechts heel gedeeltelijk behaard en behoorden tot het species „*Homo Sapiens Sapiens*“. Een

tweevoetige primatensoort uit de familie *Hominidae*. Maar daar in Ronse, waar het Frans nooit veraf is, heeft de wandelclub gekozen voor „*De Chatons*“ als naam. En die „*chatons*“, heb ik geleerd, zijn ook Franstalige bloeiwijzen zoals van de hazelaar, de els en de wilg. Het embleem van de wandelclub is een wat rare korte broek, een paar benen en voeten met „*bottines*“.

Om tien voor zes was ik klaar om op weg te gaan en uiteraard was het nog donker. De wegaanduiding was niet altijd even duidelijk maar het lukte toch de weg te vinden naar het eerste monument dat zich die dag aandiende.

Wit

Er was eens... nee geen feeën, tovenaars en prinsesjes die kikkers kussen. Voor dat laatste is het trouwens de tijd nog niet. Nu moeten de padden geholpen worden om de straat over te steken zonder platgereden halfweg te stranden. Nee, er was eens een eik. Die stond lang geleden op de hoek van de Meulekensstraat en de Kapellestraat in Ronse. Zowat aan de voet van de Scherpenberg. In deze eik hing een beeldje van Onze-Lieve-Vrouw dat door de takken van de boom overschaduwd werd. Daarbij was de tak die het beeldje bedekte wonderlijk wit gekleurd, met teer groene bladeren.

Het silhouet van de Kapel van Wittentak in het ontbrekende ochtendlicht.

En daarnaast een foto die in veel betere omstandigheden werd gemaakt. Uiteraard bij een andere wandeling

In 1636 woedde de pest in Ronse. Teneinde raad gingen de mensen de hulp afsmeken van Onze-Lieve-Vrouw aan het kapelletje onder de witte tak. Om Ronse te be-

vrijden van de pest. Indien hun smeekbeden zouden aanhoord worden, zou een waardig onderkomen worden gebouwd voor het Mariabeeldje. Bijna direkt werd de pest minder. In 1639 reeds werd een kapel ingezegend. Waar de Heilige Maagd de eer moest delen met Sint Rochus. De *Kapel van Wittentak* was daarmee echter wel een feit.

Aan het einde van de 19^e eeuw bleef van de kapel niet veel meer over en stond ze op instorten. Waarschijnlijk omdat er ondertussen niet veel sprake meer was van pest en dan ga je toch niet staan smeken puur uit liefhebberij. De mens vergeet immers snel. In 1892 werd de oude kapel afgebroken en een nieuw bouwwerk werd 500 meter verder neerge-

zet. Al is het zo dat ook die kapel weer ten prooi van verwaarlozing en verkrotting viel. En weer werd ze herbouwd. Zoals ze daar nu nog staat. In 1984 werd nog een kruisweg rond de kapel geplaatst. Die was afkomstig van het klooster Ramegnies-Chin. Gelovigen die zich met een bepaalde doelstelling naar de kapel begeven vragen Onze Lieve Vrouw om voorspraak bij haar goddelijke Zoon om verlost te raken van besmettelijke ziekten, om hulp in het algemeen en kinderziekten en verdrukking in het bijzonder. Van daar dat de kapel gewijd is aan *Onze Lieve Vrouw, Troost der Verdrukten*. OK, het staat genoteerd. Voor het geval dat...

Scherp

Omdat het niet de eerste keer was dat ik me bij de Kapel van Wittentak bevond, wist ik vrij goed wat er me nu te wachten stond. Al had ik dan bij een eerdere gelegenheid de kapel wel van een andere kant benaderd. Maar evengoed had ik het snel in de smiezen dat de Chatons het traject zo gelegd hadden dat de Scherpenberg moest beklommen worden. Langs een oneffen bospad. Hetgeen in het donker nog niet zo vanzelfsprekend was. Bovendien was de ondergrond ook nu weer overdekt met gevallen boombladeren die daar nog van de vorige herfst lagen. Daaronder was op sommige plaatsen de modder erg zacht en dat vermeerderde de onzekerheid bij het stappen

nog eens. Behalve dat alles is die Scherpenberg, wanneer je hem op die manier aanvalt, bij momenten erg steil. Het werd dus een nummertje zuchten naar hogerop. Het zit hier een beetje raar in mekaar. De bult die ik daar aan het beklimmen was kende ik voorheen enkel als de Hotond. Het blijkt echter dat dezelfde getuigenheuvel aan de ene kant een andere naam heeft dan aan zijn andere kant. De flank waar ik tegenop zwoegde is op het zuiden gericht en wordt dus de Scherpenberg genoemd. Diezelfde naam wordt overigens ook gegeven aan een totaal andere heuvel die in het Heuvelland is gelegen. Al was er op het moment dat ik er passeerde nog niet veel van te zien: het is wel een natuurgebied waar men erg zuinig op is. Op deze helling is het de bedoeling om structuur- en lichtrijke bosranden en droge soortenrijke graslanden te ontwikkelen. De rijkdommen van het natuurgebied liggen niet alleen in de natuur- en bossfeer. Het gebied heeft ook een rijk archeologisch en cultuurhistorisch verleden. Wat met dit soort heuvels wel meer het geval is. Het *Agentschap voor Natuur en Bos* houdt in het beheer ook rekening met het aanwezige kleinschalig bouwkundig erfgoed. Ik werd er niet mee geconfronteerd maar er moet ook nog een poel zijn. Dat is in feite een oude gemetselde parkvijver die constant met bronwater gevoed wordt. Verder wordt onderzocht om aan de voet van de Hotondberg het vervallen, maar unieke, bronhuis met kapel te restaureren en om op de Scherpenberg zelf het prieeltje in stand te houden. Was er al verwarring mogelijk tussen de Hotond en de Scherpenberg, het gaat nog wat verder want dezelfde heuvelflank heet ook nog eens „*Schapenberg*“. Dat komt door een vroegere verschrijving op een oud stadsplan.

Hoog verheven

Nadat ik mezelf omhoog gehesen had tot aan de brede verkeersweg, was ik dichtbij de top van de Hotondberg, op de grens van Ronse en Zulzeke. Dat is het hoogste punt van de provincie Oost-Vlaanderen; 145 meter boven zeeniveau. Daar boven staat wat er overblijft van een voormalige windmolen: de molen *Ten Hotond*. Dat is enkel nog een conische, gewitte ronde bakstenen molenromp. Die wordt dan nog deels aan het zicht onttrokken door een aan de straat gelegen woning met café. Hier stond in 1684 al een staakmolen. In 1697 verkocht Pieter Mortroye onder bepaalde voorwaarden den „*Hoothontmolen*“ met het bijhorend erf. De staakmolen werd in het begin van de 19e eeuw vervangen door een stenen grondzeiler.

De witte molenromp-uitkijktoren van de Molen ten Hotond

Die werd ingericht als graan- en oliemolen. De molen werd geteisterd door blikseminslag in 1845 en nogmaals door brand in 1910. Iedere keer werd hij echter wel hersteld. In 1910 werd wel het olieslagwerk verwijderd. In 1945 was het gedaan met het malen van graan. Daarna werd de molen geleidelijk aan onttakeld. Zijn binnenkant werd leeggehaald, op een paar trappen na. De zware gewitte romp is nu een uitkijktoren. Boven moet er een oriëntatietafel staan die het mogelijk maakt om zich een idee te vormen van wat er van daar te zien is. Hetgeen niet weinig is, gezien de hoge ligging. Ik meen ergens gelezen te hebben dat men, bij helder weer, van boven op de molen wel 150 kerktorens in Vlaanderen en Wallonië kan zien.

De beuk erin

De pijltjes wezen aan de molenromp voorbij en er moest afgedaald worden op de flank van de Hotond. Met een ruime lus ging het weer naar de brede verkeersweg en vandaar naar een alweer bebost gebied. Privé-

In het domein Heynsdaele

domein waar wij, wandelaars, voor deze gelegenheid binnen mochten. Dat schijnt overigens ook voor andere, georganiseerde wandelingen wel eens toegelaten te worden. Het Heynsdaelebos is ongeveer 30 hectare groot en het maakt deel uit van een groter boscomplex van ongeveer 44 hectare dat ligt op de grens van Ronse met Kluisbergen. Het bos behoort tot een ware gordel van bijzonder waardevolle bronbossen in de Vlaamse Ardennen. Het valt direct op dat de dominante boomsoort de beuk is. Je kan ze niet missen, die majestueuze bomen met de gladde schors. Het is geen toeval dat die beuken hier zo talrijk zijn. Ze werden aangeplant na de laatste wereldoorlog. Dat werd nodig gevonden omdat toen grote delen van het bos gekapt waren om militaire redenen. Hoe mooi die beuken ook zijn, zij bezitten enkele eigenschappen die het voor andere boomsoorten haast onmogelijk maken om samen uit te groeien. Zo is de beuk een uitgesproken schaduwsoort waardoor beukenbossen in de zomer zeer donker zijn. Daardoor kunnen andere bomen het er niet uithouden. Ze kiemen er niet of sterven er als jonge boom al vrij snel af bij gebrek aan licht. Dat geldt ook voor de kruiden op de bodem. Vaak is enkel nog de wilde hyacint de enige overlever. Het was er nu nog even te vroeg voor

Het grote hoofdgebouw van het Heynsdale instituut

Het parkgedeelte van Heynsdaele. Als je goed kijkt kan je nog de resten van de Mariagrot zien.

maar in bossen zoals dit is in het voorjaar de bodem met een prachtig tapijt van de „kousjes“ of *boshyacinten* bedekt. Zoals ik later, bij mijn tweede doortocht, bemerkte is het bos op de steilere hellingen gevarieerder met onder meer zomereik, zoete kers en gewone es. Vermits het een bronbos is, zijn er ook bronnen en bronnetjes. Vooral in de omgeving daarvan zijn er nog waardevolle vegetaties met zeldzame planten te onderscheiden.

Behalve de zichtbare bevolking van plantaardige als van dierlijke oorsprong is hier nog een andere laag van de fauna vertegenwoordigd. Er staan op het domein grote gebouwen die iets ziekenhuisachtig hebben in de manier waarop ze zijn opgebouwd. Al is het dan een ziekenhuis uit een ander tijdperk. En dat klopt ook wel: wat er staat aan gebouwen hoorde bij een sanatorium dat daar gebouwd werd door de provincie Oost-Vlaanderen. Nu dienen de gebouwen een ander doel. Het is een opvangtehuis en school voor jongens met gedrags- en aanpassingsproblemen. In een bepaald opzicht is het dus nog altijd een kliniek. Volgens de bouwplannen van 1922 werd het oudere complex gebouwd naar een ontwerp van architect Maurice Aubert uit Gent. Het geheel werd ingehuldigd in 1924. Even

later werd nog het paviljoen „Reine Elisabeth“ gebouwd. Het was bedoeld voor aan tuberculose lijdende kinderen. Het sanatorium bleef in gebruik tot 1960 waarna het leeg stond.

In 1968 werd er dan een school van gemaakt.

Het was nagenoeg niet te merken aan de omgeving dat het geheel bedoeld was voor het adequaat opvangen van probleemjongeren. Het ziet er allemaal heel luxe, zij het wat streng, uit. De rust- en controlepost was echter voor de gelegenheid ondergebracht in één van de gebouwen en daar viel het me op dat de vensters geen klinken hadden! Dus toch... Bij mijn tweede doortocht ging het over het terrein van de instelling en daar bemerkte ik iets wat me een verwaarloosde Mariagrot leek. Dat had ik dan goed gezien. In het aangelegde parkgedeelte in de onmiddellijke omgeving van het hoofdgebouw bevinden zich inderdaad nog de resten van een Mariagrot met bidbanken. Het ziet er echter naar uit dat de godsdienstbeleving ook hier door de tijd getekend is en even overwoekerd met mos en algen als dat in het algemeen het geval is.

Prikkend

De eerste uittocht uit het domein Heynsdaele leidde naar het Kluisbos. Dat ligt tegen de flanken van de Kluisberg. Het is genoemd naar een kluisenaar die daar zou gewoond hebben en het ligt schrijlings op de infame taalgrens. Het is de grootste berg en het grootste bos in de omgeving. Het bos is in eigendom van de gemeente Kluisbergen (circa 110 hectare), het Vlaams Gewest (ongeveer 40 hectare), de Waalse gemeente Mont-de-l'Enclus en particulieren. Het deel van het bos dat op Vlaamse bodem ligt is 207 hectare groot. Het bos is gedeeltelijk ontsierd door een recreatieoord.

De taalgrens is hier heel concreet. Het is het prikkeldraad, links van het pad, dat tussen de paaltjes is gespannen. Echt!

De houten paal ter ere en ter nagedachtenis van Yvan Billemon.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden hier massaal bomen geveld. De flanken van de heuvel bleven nagenoeg kaal achter. Als herstelbetaling voor oorlogsschade heeft men toen bedongen dat het bos weer moest aangeplant worden. Hetgeen de Duitsers ook gedaan heb-

ben. Met beuken. Zodat ook hier die boomsoort zeer erg overheerst. Natuurlijk is er ondertussen al bijna een eeuw overheen gegaan en dus zijn sommige van die bomen uitgegroeid tot ware majesteiten.

Ik had stiekem gehoopt op een hernieuwde kennismaking met *Peetje en Meetje*. In onze dialecten worden die namen gebruikt in verschillende contexten. Ze kunnen slaan op een dooppeter en -meter of het kan een aanduiding voor oude mensen zijn. Een „*Oupeeken*“ of „*Oumeeken*“. De laatste betekenis zal hier wel van toepassing zijn want Peetje en Meetje zijn... zeer oude stenen. Rotsblokken eigenlijk. Die gestapeld zijn tot een dolmen. Hoe ze daar gekomen zijn en waarom is niet bekend. Ik heb iets met dat soort oude stenen waar een waas van geheimzinnigheid rond hangt. Nu heb ik ergens gelezen dat er nog zo'n dolmen zou moeten bestaan in het Kluisbos. Daarvan weet ik al helemaal niet waar die te zoeken. Goed, een vorige ontmoeting met Peetje en Meetje gebeurde bij heel erg betrokken weer

en onder die bomen was er maar heel weinig licht. En ik was te haastig. Dus gingen de paar foto's die ik toen maakte helemaal verkeerd. Een herkansing zat er dit keer dus niet in.

Wat ik wel te zien kreeg was een houten paal met een tekst van Toon Hermans erop. In beide landstalen. Al zal Toon allicht niet zelf de Franse versie geschreven hebben. Die tekst was ook wat stroef. Blijkbaar stond die paal daar ter ere van iemand die Yvan Billemon heette. Verleden tijd, helaas, want de man is wel vroeg gestorven. Yvan Billemon was een gewezen ambtenaar van Waters en Bossen die boswachter was geworden en die een wel heel groot hart schijnt gehad te hebben voor de natuur en het bos. Zijn advies bij het bepalen van de planten en de fauna in het Kluisbos werd door het gemeentebestuur van Kluisbergen zeer gewaardeerd. Hij regelde ook dikwijls de verkoop van het gevelde hout uit het bos. Ook bij nieuwe aanplant was hij dikwijls betrokken. Er is ook een pad naar hem genoemd.

Vierkant

Hoewel dat aanvankelijk helemaal niet duidelijk was, was ik toch onderweg naar Kwaremont. Het daagde me eerst toen ik de omgeving begon te herkennen en al helemaal toen van heel ver het classicistische kerkje van *Sint-Amandus* hoog op zijn heuvel zichtbaar werd. Hoog op zijn **vierkante** heuvel, moet ik eigenlijk zeggen want dat schijnt de verklaring te zijn van „Kwaremont“. Een kwadratische berg, als het ware (*quadrus* = vierkantig, en *mons* = berg). De kerk staat daar al sinds 1787. Ze werd voor een gedeelte gebouwd

Ginds ver op zijn heuvel ligt Kwaremont. Van hieraf is niets anders te zien dan de kerk.

op de grondvesten van een nog oudere gotische kerk.

Kort na de Tweede Wereldoorlog vestigden zich heel wat kunstenaars in Kwaremont. Wellicht aangelokt door de mooie omgeving met zijn eindeloze vergezichten. Ook nu werken er nog veel kunstenaars en zijn er veel kunstgalerijen. Kwaremont adverteert zichzelf dan ook als kunstdorp. Daar stopt het niet bij want men zegt ook dat Kwaremont het mooiste dorp van Vlaanderen is. „*Beauty is in the eye of the beholder*“ maar helemaal onterecht is

het toch niet.

Er moeten hier al lang mensen gewoond hebben. Men heeft hier wat in het rond gespit en daarbij werden Gallo-Romeinse begraafplaatsen met aardewerk en muntschatten gevonden.

Ook bij wielerveders is „Kwaremont“ een begrip. Meer met name dan de Oude Kwaremont. Dat is een helling die nogal eens in het circuit van de Ronde van Vlaanderen is opgenomen. De helling met zijn kasseien wordt meestal als een van de eerste in de wed-

Op de kasseien van de Oude Kwaremont. De inzet: de heilige stenen zelf

strijd beklommen. Ze is daardoor alleen maar een deel van de uitputtingsslag maar geen scherprechter.

De eerste 600 meter (gerekend van in het dal) is een smalle asfaltweg, de overige 1600 meter is een kasseiweg. De top is gesitueerd net voorbij de kasseistrook. De kasseien op de Oude Kwaremont zijn sinds 1993 geklasseerd als beschermd monument. Behalve de Oude is er natuurlijk ook nog de Kwaremont, zonder meer. Die wegen lopen nagenoeg parallel. Voor de fietser is het lang niet dezelfde uitdaging als de wat bolle kasseibaan want de „gewone“ Kwaremont is enkel maar de grote weg tussen Berchem en Ronse. Zeer breed en egaal geasfalteerd.

Bovenaan de Oude Kwaremont staat sinds 1964 het monument voor een wielerveden dat, bij mijn weten, nooit een koers heeft gewonnen. De man die wereldberoemd werd in Vlaanderen onder zijn pseudoniem Karel Van Wijnendaele heeft het wel geprobeerd maar hij had al snel door dat het hem aan het nodige talent ontbrak. Wel kon hij zeer meeslepend vertellen over „de koers“. Dus deed hij dat maar. Het monument staat, volgens Google Maps, vlak op de taalgrens. Wat ik een beetje raar vind. Maar die kunstmatige grens verloopt niet altijd even logisch, het zou dus wel kunnen kloppen.

De naam Karel Van Wijnendaele (pseudoniem van Karel Steyaert) is onverbrekkelijk ver-

bonden met het rijke Vlaamse wielerleven. Als publiciteitsstunt richtte hij voor *Sportwereld*, de krant waar hij voor schreef, de eerste Ronde van Vlaanderen in op 25 mei 1913. Met start en aankomst op de wielerpiste van Mariakerke bij Gent. Het werd een helse tocht van 330 km over slechte wegen met 37 deelnemers aan de start. Het parcours liep door alle grote steden in Oost- en West-Vlaanderen, want „*alle Vlaamsche steden moesten bijdragen tot de ontvoogding van het Vlaamsche volk*“, dixit Karel.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de Ronde niet georganiseerd maar al in 1919 ging ze opnieuw van start. Met een parcours dat redelijk vergelijkbaar was met het huidige. Karel Van Wijnendaele maakte zijn eigen Ronde van Vlaanderen groot door er bevlogen over te schrijven in de opgeblazen stijl die toentertijd gewoon was.

„Marcel Buysse, een prachtig beeld van Vlaamsche spierkracht.

We spreken den naam uit, en we zwijgen om te luisteren. Want in de verte?... Zijn dat soms de klanken van Klokke Roeland, die ‘storm luidde in Vlaanderland’?...

Van Hauwaert is de vlaggedrager geweest der vernieuwde sportbeweging, en Odiel Defraeye deed denken aan terugkomende Prinsen van zegevierende slagvelden. Maar Marcel Buysse?... Die was weer wat anders: die was meer! Of hij dan schooner en groter uitslagen verwezenlijkte?... Integendeel! Maar hij was lijk meer het tastbaar beeld van dat Vlaamsche volk, ‘dat wilde wat was recht’!“

(Uit „*Het Rijke Vlaamsche Wielerleven*“, door Karel Van Wijnendaele)

Hij was ook nog een tijdje sportdirecteur en hij bestond het om „zijn“ renners mee te sleuren naar Amerika. Hij kreeg er de bijnaam *Mac Bolle*. Die Vlaamse renners waren veel en veel te sterk voor de Amerikanen die in een vloek en een zucht op de piste op ronden achterstand werden gereden. Het publiek vond dat niet leuk en het bleef weg. De Amerikaanse organisatoren vroegen Karel om zijn Flandriëns wat in te tomen. Toen de Amerikaanse renners terug wat dichterbij stonden in het klassement riepen de Vlaamse renners die die komedie snel beu waren naar Van Wijnendaele: „*Ma'k bolle?*“ (Mag ik bollen? Mag ik voluit gaan?). Het bleef plakken daar in Amerika. Ze zullen het allicht gemakkelijker uitgesproken gekregen hebben dan „Van Wijnendaele“.

Hoewel ik al meerdere malen in en rond Kwaremont gewandeld heb, was het voor het eerst dat het traject zo gelegd was dat ik kennis kon maken met de heilige kasseien van de Oude Kwaremont. Onderweg zag ik al een afsluiting gereed staan met een bord „*Omleiding, Wielerkoers*“. Indien je geen fervent wielersliefhebber bent, kan je daar in de naaste toekomst beter wegblijven want het zal daar in de komende maanden wel elk weekend prijs zijn. Is het niet doordat de professionelen daar over de stenen komen hotsen, dan wel de wielertoeristen of mountainbikers.

Vraagje: hoe kom je hier overheen zonder natte/smerige voeten? Links kantelt, rechts is glibberig.

Onder de toren

Na nog eens in het instituut in Heynsdaele te zijn geweest voor een tussenlanding ging het traject door een deel van het Heynsdaele bos. Niet het gemakkelijkste stuk van de wandeling. Nogal flinke hellingen over een soms onduidelijk pad met een onbetrouwbare ondergrond. Zo nu en dan moest er even stilgestaan worden om te overleggen hoe één of ander modderveld moest genomen worden. De voorzieningen terzake, indien al aanwezig, waren minimaal. Hier en daar had men in het beste geval wat stammetjes in een bronbeek geplempt of wat gladde planken neergelegd. Ik heb het echter wel over-

De kerk van De Klijpe. Met de zeer hoge, spitse toren. Achteraan was de parochiezaal met de yoghurt.

leefd zonder valpartijen. Al scheelde het één keer niet veel.

De volgende rust- en controlepost was in De Klijpe, het gehucht waar deze hele waaier van wandeltrajecten naar genoemd was. Maar eigenaardig genoeg is er over De Klijpe nagenoeg geen documentatie te vinden. Er staat een grote kerk met een hoge, slanke toren die bekroond is met een zeer spits dak. En ik moest mijn stempeltje halen achteraan in de ingewanden van de kerk. Daar bleek zich namelijk de parochiezaal te bevinden. Ik kreeg er ook nog een klein flesje fruityoghurt. Die overigens heel lekker was.

Terug naar af

Onderweg naar de Klijpe was hij me al opgevallen maar ik verwachtte niet er dichtbij te passeren: een windmolen. Althans het overschot ervan. Niet zo erg onttakeld als die op de Hotond maar evengoed zonder wiken. Het ging hier over de Triburymolen. Die werd in 1850 gebouwd als een stenen grondzeiler om graan te malen. Sinds 1924 raakte de molen steeds meer buiten gebruik. Uit die tijd dateert de stenen buitentrapp. Een voorziening die ongebruikelijk is voor een windmolen. Men wilde er blijkbaar een soort landhuis van maken. Ik

meen me te herinneren deze molen gezien te hebben compleet met wiken. Dat moet op een fietstocht geweest zijn in de late jaren zestig van vorige eeuw. Het zou kunnen want het wikenkruis werd pas in 1991 verwijderd, na ernstige stormschade.

Er restte nog maar weinig weg af te leggen. Een deel door een nieuwe ambachtelijke zone. Wanneer dan gebouwen opdoken in die typische bakstenen stijl van de epoche waarin Ronse groot was in textiel, dan wist ik dat het einde van de rit nabij was. Wel passeerde ik nog ergens waar mijn weliswaar beschadigde doch geoefende gehoor het geluid opving van snel stromend water. Wat niet zelden de aankondiging is van een watermolen. Hier kon ik echter nauwelijks wat onderscheiden in die zin. Behalve dan dat het water zich met bruisend geweld een weg baande door een diepe beek. Dus maakte ik maar geen foto. Ik had ongelijk want het ging hier wel degelijk over de restanten van een watermolen.

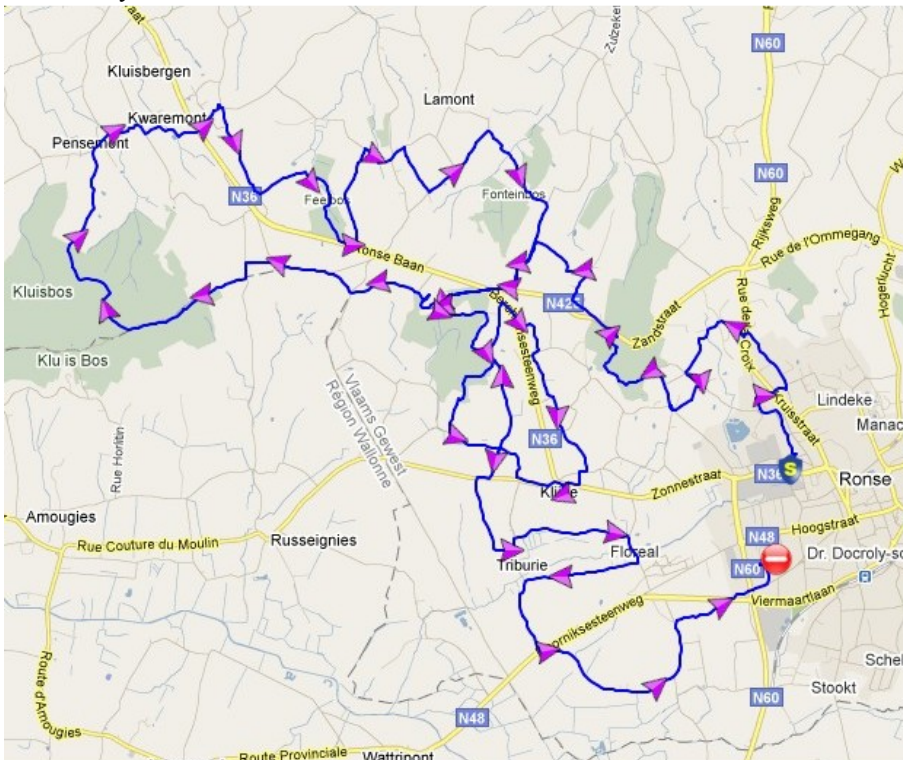
Hier stond ooit de Blokmolen. Het was een watermolen die reeds op een kaart van 1684 te zien is. Op de welbekende Ferrariskaart van ongeveer 1776 draagt de molen de naam „Moulin de Renaix“.

Zijn overblijfselen staan uiteraard nog steeds aan de Molenbeek. Zowaar nog steeds op het gehucht De Klijpe. Zoals ik zelf kon vaststellen was er daar sprake van een oud industriegebied. Deze graanmolen was tot 1864 ook in gebruik als oliestampkot. Sinds 1932 werd hij niet meer gebruikt. Het houten waterrad en de verdere inrichting zijn verwijderd. Nu blijven alleen nog maar enkele muren en de grondvesten. De watermolen is praktisch volledig afgebroken. Er zijn nog restanten aanwezig op de beek. Er is een nieuwbouw opgetrokken, en die restanten zijn ingewerkt in een hoeve.

De Triburmolen

Na de confrontatie met dit treurige overblijfsel van onze industriële archeologie was de rit nagenoeg rond. Ondanks dat ik het autootje die morgen op aanwijzing van een verlicht persoon met een walkie-talkie ergens op het grote terrein had moeten parkeren in een donker hoekje, vond ik het karretje zonder meer terug. En weet je waardoor? Omdat ik onthouden had dat er vlakbij een wegwijzer stond met „Section Francophone“ erop. Merci les copains!

De afgelegde weg bij deze wandeling. Het begin en het einde komen niet overeen omdat de GPS wat later in gang is geschoten.

© 2011 Michel Christiaens